

Täysistunto

Keskiviikko 10.12.2025 klo 14.00—0.03

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 92/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 26/2025 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Siellä ensimmäisenä puhujalistalla on edustaja Kemppi. Olkaa hyvä.

Keskustelu

20.03 **Hilkka Kemppi kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suuri on pettymys tämän lain osalta. Jälleen kerran hallitus leikkaa yli 20 miljoonaa euroa hyvinvointialueiden rahoituksesta — siis hyvinvointialueiden rahoituksesta — tilanteessa, jossa hyvinvointialueet todellakin tarvitsevat rahansa ja ennen kaikkea myös vammaiset ihmiset tarvitsevat palvelunsa. Leikkaamalla ei tule ihmisiä, joilla tarpeet vähenisivät, vaan leikkaamalla tulee ihmisiä, jotka eivät ole yhdenvertaisessa asemassa yhteiskunnassa.

Keskustan mielestä säästöjen kohdistaminen heikommassa asemassa oleviin ihmisiin ei ole kertakaikkisesti oikein. Vammaisilta ihmisiltä ei voi leikata edes kaikkein vaikeimpina aikana, koska tarve heidän palveluidensa osalta ei mene pois. Tänään julkaistiin myös Erholan raportti sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämisestä. Se ei tarjoa juuri uutta tähän keskusteluun mutta tuo näkyväksi sen, miten hallitus on teettänyt 500 sivua selvitystä korjaustarpeista ja samalla toinen käsi jälleen kerran leikkaa. Nyt järki käteen. Keskusta vaatii tänäänkin parlamentaarista työryhmää sotepalveluiden pelastamiseksi.

Sitten ovat nämä autismi- ja nepsy-kirjoon kuuluvat henkilöt, jotka toin jo tämän lain ensimmäisessä käsittelyssä esille. Tämän lain uudistamisen yhteydessä olisi pitänyt korjata hallituksen virhettä, jossa se poisti autismi- ja nepsy-kirjoon kuuluvat lapset ja nuoret ja ihmiset pois tämän lain piiristä. Tämän seurauksena he eivät ole oikeutettuja palveluihin siinä määrin kuin mitä heidän tilanteensa tarvitsisi. Siksi keskusta esittää lausumaa muun muassa heidän osaltaan.

Arvoisa puhemies! Edellä olevaan viitaten teen vastalauseen 2 mukaisen hylkäysehdotuksen ja ehdotukset kolmeksi lausumaksi. Vastalauseen lausumaehdotuksessa esitämme, että valtioneuvosto seuraa lakimuutoksen vaikutuksia ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja antaa tästä selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle keväällä 2028. Toisessa esitämme, että autismi- ja nepsy-kirjon henkilöt pääsevät lain soveltamisalan piiriin ja saavat tarpeidensa mukaisen vammaispalvelulain mukaisia palveluita. Ja kolmannessa valtioneuvosto varmistaisi, että hyvinvointialueilla on riittävät resurssit, jotta vam-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

maiset henkilöt saavat asuinpaikastaan ja elämänvaiheestaan riippumatta yhdenvertaiset vammaispalvelulain mukaiset palvelut. Ajattelen, että nämä lausumat tuovat hiukan inhimillisyyttä tähän lakiin. Ennen kaikkea kuitenkin esitämme hylkäystä vastalauseen 2 mukaisesti sen vuoksi, että laki ei täytä nähdäksemme inhimillisen lain edellytyksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan vastauspuheenvuoro, edustaja Valtola.

20.07 Oskari Valtola kok (vastauspuheenvuoro): Kuten pääministeri Orpo tässä salissa on monesti sanonut, niin nyt meillä on tämä riippumaton Erholan selvitys hyvinvointialueiden kehittämisestä, ja pääsemme tästä keskustelemaan, kun pääministeri antaa pääministerin ilmoituksen ensi vuoden puolella asiasta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja haluaako edustaja Kemppi käyttää vastauspuheenvuoron?

20.07 Hilikka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen kuulut salissa usein hallituspuolueiden edustajilta toteamuksen, että hallitus ei leikkaa, hallitus lisää rahaa sosiaali- ja terveystalouteen. Arvoisat kollegat, teidän julkisen talouden sopeuttamisohjelmassa on 2 miljardilla eurolla leikkauksia sosiaali- ja terveystalouteen, ja yksi rivi siellä koskee myös vammaispalveluita. Kuten totesin, tämä vammaispalvelulaki on kokonaisuus, jonka hallitus toi tänne eduskuntaan. Se karsi sitä viime hallituksen päätösten jälkeen, poisti sieltä ne psykiatriset ja autismikirjot kuuluvat lapset ja käsitteli muun muassa elämänvaiherajausta ja monia muita asioita tämän lain sisällä. Sen seurauksena hallitus on leikannut, ja jälleen kerran me toteamme täällä, että hallitus vähentää hyvinvointialueiden rahoitusta. Se näkyy siinä, että ihmiset eivät saa palveluita niin paljon kuin he tarvitsivat, ja erityisesti heidän pääsemisensä palveluihin viivästyy.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä Valtola.

20.09 Oskari Valtola kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on tällä vaalikaudella lisännyt hyvinvointialueiden rahoitusta 4 miljardia euroa. Alkuperäisissä arvioissa oli, että hallituskauden aikana hyvinvointialueiden kulut nousisivat jopa 6 miljardia euroa, ja tätä kulujen nousua olemme saaneet vähennettyä tosiaan merkittävästi. Mutta tämä on tullut sitä kautta, että hyvinvointialueiden tehtäviä on vähennetty, niin kuin rahoituslaki vaatiikin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt mennään puhujalistalle, ja otetaan hetken päästä sitten noita lisää, jos tarve vaatii. Mutta sitten edustaja Rintamäki.

20.09 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme olevan hallituksen esityksen tavoitteena on turvata vammaispalvelulain asema erityislakina ja varmistaa, että palvelut kohdentuvat niille, joilla on vamman tai sairauden vuoksi välttämätön tarve, ei pelkästään ikään liittyvä tarve.

Opposition vastalauseet ovat keskittyneet väitteeseen, että elämänvaihesäännös olisi syrjivä ja johtaisi ikääntyneiden vammaisten oikeuksien kaventumiseen. Tämä ei pidä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

paikkaansa. Elämänvaihesäännös ei ole ikäraja vaan ohjausväline, joka auttaa arvioimaan yksilöllistä tarvetta suhteessa elämänvaiheeseen. Se estää sen, että vammaispalvelulain kustannukset paisuvat kattamaan tarpeet, jotka kuuluvat normaalisti ikääntymiseen ja joihin on olemassa jo muita palveluja.

Arvoisa puhemies! Opposition kritiikki jättää huomioimatta sen, että ilman täsmennystä vammaispalvelulain soveltamisala hämärtyisi ja hyvinvointialueiden kustannukset kasvaisivat hallitsemattomasti. Tämä ei ole vastuullista taloudenpitoa eikä myöskään vammaisten henkilöiden etu. Jos kaikki ikääntymiseen liittyvät tarpeet siirrettäisiin vammaispalvelujen piiriin, vaarantaisimme lain alkuperäisen tarkoituksen turvata palvelut niille, joilla on vamman tai sairauden vuoksi välttämätön tarve.

Valiokunta on mietinnössään korostanut, että toimeenpanoa seurataan tarkasti ja ohjeistusta täsmennetään, jotta tulkinta on yhdenmukainen ja syrjimätön. Tämä on hallituksen linja. Varmistamme, että laki toteuttaa perusoikeudet ja YK:n vammaissopimuksen velvoitteet.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueet seisovat sen takana, että vammaispalvelulaki pysyy erityislakina eikä siitä tule yleistä vanhuspalvelulakia. Tämä on oikeudenmukainen ja taloudellisesti kestävä ratkaisu. Kannatan hallituksen esitystä ja sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintöä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman poissa. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

20.12 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vammaisten ihmisten arvoa ja oikeuksia ei saisi koskaan laittaa säästöjen puntariin. Heidän elämänsä, osallisuutensa ja ihmisarvonsa eivät ole kuluera vaan mittari sille, kuinka sivistynyt yhteiskuntamme todella on. Orpon ja Purran hallitus esittää muutoksia vammaispalvelulakiin samaan aikaan, kun se tavoittelee yli 20 miljoonan euron leikkauksia hyvinvointialueilta — leikkauksia, jotka osuvat juuri niihin, joiden elämä jo valmiiksi rakentuu taistelun varaan, leikkauksia, jotka uhkaavat kaventaa palveluita ja sysätä vammaiset ihmiset yleislakien piiriin, vaikka niiden palvelut eivät vastaa yksilöllisiin tarpeisiin. Näin ei voi eikä saa toimia.

Vammaispalvelulaki on tarkoitettu turvaamaan yhdenvertaisuus ja itsemääräämisoikeus, ei rajaamaan niitä. Silti hallitus vie läpi muutoksia, joista edes asiantuntijat eivät ole yksimielisiä, ja vielä tilanteessa, jossa laki on ollut voimassa alle vuoden eikä sen vaikutuksista ole riittävää tietoa. Tämä ei ole hyvää lainvalmistelua.

Keskusta seisoo vammaisten ihmisten rinnalla. Keskustan mielestä palveluiden rahoitus on turvattava, palveluiden jatkuvuus on taattava ja jokaisen vammaisen henkilön yksilöllinen tilanne on arvioitava oikeudenmukaisesti asuinpaikasta ja elämänvaiheesta riippumatta.

Ehdotamme, että hallituksen esitys hylätään. Vaadimme seurantaa, riittäviä resursseja ja varmistusta siitä, että myös autismi- ja neurokirjon ihmiset saavat lain heille lupaamat palvelut. Kannatan edustaja Kempin jo aiemmin tekemää esitystä lain hylkäämisestä, vastalauseita ja lausumia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

20.14 Pia Lohikoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Vammaispalvelulain tarkoituksena on turvata vammaisille henkilöille välttämättömät erityispalvelut silloin, kun muut palvelut eivät vastaa heidän yksilölliseen tarpeeseensa. Hallituksen esityksen keskeinen muutos on elämänvaiheita koskevan säännöksen lisääminen lain 2 §:ään. Esityksen mukaan elämänvaiherajauksen tarkoituksena on erottaa elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluva avun ja tuen tarve siitä vamman tai sairauden aiheuttamasta välttämättömästä avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla. Esityksen mukaan ikääntymiseen liittyviä tavanomaisia hoivan ja huolenpidon tarpeita ei kuuluisi kattaa vammaispalveluilla.

Säännös on epämääräisesti kirjoitettu, ja se voi pikemminkin hämärtää rajanvetoa vammaan liittyvän ja tavanomaisen tuen tarpeen välillä erityisesti iäkkäiden vammaisten kohdalla. Vaikka esitys on valiokuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnan vaatimuksista täsmentynyt siltä osin kuin kyse on yksilöllisen arvioinnin perusteista, tämä elämänvaiheen käsite jää yhä edelleenkin tulkinnanvaraiseksi. Kokonaisuutena esitys sisältää merkittävän riskin vammaispalvelujen soveltamisalan kaventumisesta ja palveluihin pääsyn heikentymisestä erityisesti iäkkäiden vammaisten ja iäkkäänä vammautuvien kohdalla mutta myös muissa elämänvaiheissa. Asiantuntija-arvioiden mukaan rajausta ei ole oikeasuhtainen eikä perus- ja ihmisoikeusmyönteinen keino, vaan se voi lisätä epäyhdenvertaista lain soveltamista ja kasvattaisi myös välinputoajien määrää.

YK:n vammaissopimus velvoittaa turvaamaan vammaisille henkilöille yhdenvertaisen oikeuden itsenäiseen elämään, osallisuuteen ja välttämättömiin tukipalveluihin koko elämänkaaren ajan, myös vanhana. YK:n vammaisten oikeuksien komitea ilmaisi Suomelle 3.9.2025 antamissaan suosituksissa huolensa siitä, että vammaispalvelulain 2 §:ään ehdotetut muutokset saattavat sulkea monia vammaisia henkilöitä pois yleissopimuksen edellyttämistä palveluista. Komitea on suositellut Suomea pidättäytymään kokonaan elämänvaiheisiin perustuvista rajoituksista ja varmistamaan, että vammaisten henkilöiden palvelut kehittyvät ilman ikärajoja. Lisäksi komitea on kiinnittänyt huomiota vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen väliseen eriarvoisuuteen ja kehottanut Suomea turvaamaan yhdenvertaisuuden palveluja saavien välillä kotialueesta riippumatta.

On todella surullista, että hallitus tälläkin saralla lähtee leikkaamaan heikommassa asemassa olevia olevilta ihmisiltä, tällä kertaa iäkkäämmiltä vammaisilta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Siponen poissa. — Edustaja Forsgrén.

20.17 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Me olemme erittäin tärkeän asian äärellä tänään vammaisten ihmisten oikeuksia käsittelemässä. Erityisen surullinen olen siitä, että tätä käsittelyä on tehty samasta aiheesta nyt kolmatta kierrosta ja silti lakiesitystä ei ole tehty vammaisten ihmisten oikeuksia turvaten.

Hallituksen esitystä vammaispalvelulain soveltamisalan täsmentämisestä tulee tarkastella erityisesti niiden vaikutusten kautta, joita esityksellä on vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Siksi jokainen muutos, joka koskee lain soveltamisalaa, on arvioitava tämän lähtökohdan kautta. Esityksen keskeinen muutos on elämänvaihetta koskevan säännöksen lisääminen lain 2 §:ään. Esityksen mukaan elämänvaiherajauksen tarkoituksena on erottaa elämänvaiheeseen tavanomaisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

kuuluvan avun ja tuen tarve siitä vamman tai sairauden aiheuttamasta välttämättömästä avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla.

Arvoisa rouva puhemies! Juuri tämä raja on erityisen ongelmallinen hallituksen esityksessä. Ensinnäkin säännöksen konkreettinen lisäarvo jää epäselväksi. Se on epämääräisesti kirjoitettu, ja vaarana on, että se hämärtää entisestään vammaisten oikeuksia. Erityisesti iäkkäiden vammaisten kohdalla riski väärintulkintoihin on ilmeinen. Vaikka yksilöllisen arvioinnin perusteita on valiokuntakäsittelyssä täsmennetty, elämänvaiheen käsite jää edelleen tulkinnanvaraiseksi. Lainsäädännön ei tule nojata tulkinnanvaraisiin perusteluihin tai hyvinvointialueiden vaihteleviin linjauksiin. Vammaisten henkilöiden oikeuden palveluihin tulee olla selkeä ja yhdenvertainen.

Arvoisa rouva puhemies! Kokonaisuutena esitys sisältää merkittävän riskin vammaispalveluiden kaventumisesta. Palveluihin pääsy voi heikentyä niin iäkkäillä kuin muissakin elämänvaiheissa olevilla vammaisilla ihmisillä. Asiantuntijoiden mukaan raja ei ole oikeasuhtainen eikä perus- ja ihmisoikeusmyönteinen keino. Sen sijaan se voi lisätä alueellisia eroja ja kasvattaa väliinputojen määrää.

On myös tärkeää todeta, ettei esitys vastaa siihen todelliseen tarpeeseen, joka vammaispalveluiden kehittämisessä on tunnistettu. Esimerkiksi vammaisten lasten itsenäisen elämän tukemiseksi olisi tarpeen säätää lapsen henkilökohtaisesta avusta omana erityisapuelunaan, ei kaventaa palveluja elämänvaihesäätelyllä, joka ei ratkaise nykyisiä ongelmia. Halusin erityisesti ottaa lapset ja nuoret tähän esimerkiksi, koska, niin kuin on hyvä, tämän lain käsittelyn yhteydessä on puhuttu oikeutetusti ikäihmisten palveluista ja tämän riskistä siitä, että heidän osaltaan palvelut heikentyvät, mutta myös on ongelmia lasten ja nuorten palveluitten osalta.

YK:n vammaissopimus velvoittaa meitä turvaamaan oikeuden itsenäiseen elämään sekä välttämättömiin tukipalveluihin koko elämänkaaren ajan. Näiden velvoitteiden tulisi olla lain kehittämisen lähtökohta. Vammaisten oikeuksien komitea ilmaisi Suomelle syyskuussa 2025 eli muutama kuukausi sitten vakavan huolensa siitä, että nyt käsittelyssä oleva muutos voi sulkea monet vammaiset henkilöt pois sopimuksen edellyttämistä palveluista. Komitea suositti nimenomaisesti pidättäytymään elämänvaiheisiin perustuvista rajoitteista ja varmistamaan, että palvelut kehittyvät ilman ikärajoja.

Arvoisa rouva puhemies! Käytännön toimeenpanosta on jo nyt nähtävissä hälyttäviä esimerkkejä. Useilla hyvinvointialueilla on alettu korvata vammaispalvelulain mukaisia subjektiivisia oikeuksia, kuten henkilökohtaista apua, sosiaalihuoltolain tai terveydenhuoltolain mukaisilla palveluilla. Tämä kehitys heikentää vammaisten ihmisten mahdollisuuksia elää itsenäisesti ja osallistua yhdenvertaisesti yhteiskuntaan. Samanaikaisesti liikkumisen tuen palveluita on harmonisoitu tavalla, joka on alentanut vammaispalvelulain mukaista palvelutasoa minimiin. Kun yksilölliset palvelut on sidottu hyvinvointialueiden itse kehittämisiin, usein monimutkaisiin hakumenetelmiin, on sosiaalinen pääsy subjektiivisiin oikeuksiin riippunut alueen taloudellisesta tilanteesta, ei yksilön tuen tarpeesta. Tämä on erittäin huolestuttava suunta. On myös huomattava, että vammaispalvelulain toimeenpanosta ei ole vielä riittävästi kokemusta. Laki tuli voimaan vasta tämän vuoden alusta. Tässä tilanteessa pikaiset muutokset lisäävät alueellista vaihtelua, vaikeuttavat toimeenpanoa ja heikentävät oikeusvarmuutta. Se, ettei vaikutustietoa vielä ole, on jo itsessään painava peruste sille, ettei soveltamisalaa tule kaventaa tulkinnanvaraisilla kriteereillä.

Arvoisa rouva puhemies! Yhtä lailla hälyttävää on se, että hallituksen esityksen talousvaikutuksiin sisältyy suoraan 20,2 miljoonan euron säästötavoite vuodesta 2026 alkaen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

Kun lain tarkoitus on turvata yhdenvertaiset oikeudet, vaarantaa tämä asetelma jo itsessään luottamuksen siihen, että sääntelyä ohjaisivat perusihmisoikeudet eikä taloudellinen näkökulma. Hyvinvointialueiden säästöpainheet ovat todellisia, mutta niiden ei tule ohjata lakia tavalla, joka kaventaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksia. Juuri näissä olosuhteissa tarvitsemme lainsäädäntöä, joka vahvistaa oikeusturvaa, ei luo lisää tulkinnanvaraisuutta tai heikennä sitä.

Arvoisa rouva puhemies! Vammaispalvelulain tulee olla väline yhdenvertaisuuden toteutumiseen, ei sen kaventamiseen. Esityksen elämänvaiherajaus ei lisää lain selkeyttä eikä paranna palveluiden kohdentumista. Sen sijaan se kasvattaa riskiä, että vammaisten henkilöiden oikeudet heikkenevät ja alueelliset erot syvenevät. Eduskunnan tehtävänä on varmistaa, että Suomi pysyy vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien edelläkävijänä, ei etene suuntaan, josta YK on jo varoittanut. Tässä tilanteessa oikea ratkaisu on pidättäytyä esitetystä muutoksesta ja keskittää energia siihen, että jo voimassa olevan lain toimeenpano saadaan toimivaksi ja yhdenvertaiseksi koko maassa.

Edellä olevan perusteella ehdotan, että lakiesitys hylätään ja että hyväksytään vastalauseen 1 mukaiset kaksi lausumaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm.

20.24 Timo Furuholm vas: Arvoisa rouva puhemies! Pakko sanoa, että oikeistohallituksen moraalinen kompassi on ollut hukassa läpi hallituskauden. Eilen keskustelimme täällä toimeentulotuen leikkauksista, ja nyt voi sanoa, että mitä vaikeammassa asemassa oleva kohderyhmä, sitä todennäköisemmin Purran sakset siihen osuvat, ja tällä kertaa kyse on vammaisista.

YK:n vammaissopimus velvoittaa turvaamaan vammaisille henkilöille yhdenvertaisen oikeuden itsenäiseen elämään, osallisuuteen ja välttämättömiin tukipalveluihin koko elämänsäajan ajan. Se on myös meidän moraalinen velvollisuutemme poliittisina päättäjinä, tai näin ainakin pitäisi olla.

YK:n vammaisten oikeuksien komitea on ilmaissut Suomelle huolensa siitä, että vammaispalvelulain 2 §:ään nyt esitettävät muutokset saattavat sulkea monia vammaisia henkilöitä pois yleissopimuksen edellyttämistä palveluista. Komitea suosittelee Suomea pidättäytymään kokonaan elämänvaiheisiin perustuvista rajoituksista ja varmistamaan, että vammaisten henkilöiden palvelut kehittyvät ilman ikärajoja. Mutta mitä oikeistohallitus tekee? Oikeistohallitus vähät välittävät YK:n suosituksista ja vammaisten oikeuksista. Rikkaiden ja suuryritysten veronalennukset ovat tälle hallitukselle se tärkein prioriteetti, ja niiden kattamiseksi vammaisiltakin on ilmeisesti leikattava. Perussuomalaisethan ovat lupailleet, kuinka he tulevat laittamaan asiat tärkeysjärjestykseen, kun pääsevät valtaan. No, nyt tuo tärkeysjärjestys on selvä, kun ministeri Juuson esityksellä etenkin monet ikääntyneet vammaiset suljetaan kokonaan vammaispalvelulain ulkopuolelle. Raharikkaat kiilasivat tärkeysjärjestyksessä tällä kertaa edelle. Tästä syystä ja edellä pidetyissä puheenvuoroissa nousseiden asioiden johdosta kannatan edustaja Forsgrénin tekemiä ehdotuksia. — Kiitos. [Oskari Valtola pyytää vastauspuheenvuoroa]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — No, vastauspuheenvuoroja otetaan yksi tähän, mutta sitten jatketaan kyllä listaa. — Valtola.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

20.26 Oskari Valtola kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edellisellä hallituskaudella vasemmistohallitus toi eduskuntaan käsiteltäväksi vammaispalvelulain uudistuksen, jossa oli ikärajaus, joka sitten valiokuntakäsittelyssä poistettiin perustuslaillisten ongelmien takia. Tämä jätti suuren uhkakuvan siitä, että vammaispalvelulaki ei pysy vammaisille tarkoitettuna erityislakina. Nyt Orpon hallitus on tätä korjannut, ja toivottavasti nyt tällä lailla tämä korjaus saadaan maaliin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen.

20.27 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tänään vietetään YK:n ihmisoikeuksien vuosipäivää. Tämän merkkipäivän tavoitteena on juhlistaa niitä oikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Päivän tavoitteena on lisäksi muistuttaa siitä, että jokaiselle kuuluu vastuu edistää ihmisoikeuksia. Myös vammaisten oikeudet ovat ihmisoikeuksia, ja jos toimisimme tämän päivän tavoitteiden mukaisesti, niin en ymmärrä, miten voisi päätyä mihinkään muuhun lopputulokseen kuin siihen, että pitää esittää, että tämä lakiesitys hylätään.

Tämä esitys on räikeässä ristiriidassa YK:n vammaisyleissopimuksen kanssa. YK:n vammaisyleissopimus edellyttää meitä toimimaan niin, että voimme tosiasiallisesti edistää vammaisten ihmisten mahdollisuuksia elää itsenäisesti. Tässä valiokunnan mietinnössäkkin lukee, että valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on noussut esiin, että tämä esitys on ristiriidassa tämän vammaisyleissopimuksen kanssa ja myös yleissopimusta valvovan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean Suomea koskevien kannanottojen ja ratkaisun kanssa. Tämä elämänvaiherajauksen lisääminen vammaispalvelulakiin merkitsisi ikään perustuvaa syrjintää ja olisi ristiriidassa tämän yleissopimuksen 1 artiklaan sisältyvän vammaisuuden määritelmän kanssa. Tämä komitea on huolissaan siitä, että nämä ehdotetut muutokset saattavat sulkea monet vammaiset henkilöt pois vammaisyleissopimuksen edellyttämistä palveluista.

Täällä on puheenvuoroissa jo nostettu esiin ikääntyneet vammaiset sekä on noussut esiin erityisesti huoli myös näistä neurokirjolla olevista lapsista ja nuorista. On todella tärkeää, että nyt sitten vähintään täällä salikeskustelussa nousevat esiin nämä ristiriitaisuudet, vaikka voi olla, että nyt sitten tässä vaiheessa ei tämän hallituksen esityksen voimaantuloa voida estää. Mutta on tärkeätä, että ainakin jatkovalmistelussa sitten tässä soveltamisessa ja muussa pystyttäisiin huomioimaan näitä asioita. On hyvä, että tässä edellä muun muassa edustajat Forsgrén ja Furuholm esittivät näitä lausumia tähän meidän käsittelyssä.

Tosiaankin meillä on samalla haasteena se, että hyvinvointialueitten vaikea tilanne todennäköisesti haastaa myöskin tämän vammaispalvelulain soveltamista alueilla, ja on vaarana, että sitten siellä resurssipuutteessa pyritään vielä tulkitsemaan mahdollisimman tiukimman kautta sitä, minkälaisia palveluita vammaisille pystytään tarjoamaan. On tärkeää, että meiltä täältä eduskunnasta lähtee vahva viesti siitä, että kaikissa olosuhteissa pyrimme turvaamaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua tähän yhteiskuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

20.30 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Eduskunnan ihmisoikeusverkoston puheenjohtajana ajattelin minäkin muistuttaa siitä, että tänään vietetään tätä yleismaailmallisen ih-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

misoikeussopimuksen julistuksen vuosipäivää, eli se solmittiin 10.12. vuonna 48. Tämä YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista on tuorempi. Se tehtiin vuonna 2006, ja Suomi oli yksi ensimmäisistä, jotka olivat mukana allekirjoittamassa sitä heti seuraavana vuonna.

Tämän ihmisoikeusjuhlapäivän tämän vuoden teema on ”arkemme oikeudet”, ja näissä sopimuksissa todetaan, että meidän tulee arjessa rakentaa ympärillemme ihmisarvoa ja oikeudenmukaisuuden kulttuuria. Ajattelen, että näissä lausumissa, joita tässä edustaja Forsgrén esitti, on varsin hyvin todettu tämä meidän lainsäädännön suhta näihin YK:n sopimuksiin.

Luen tämän jälkimmäisen lausuman, joka kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa vammaispalvelulain soveltamisen ja palvelujen myöntämiskäytännöt YK:n vammaissopimuksen mukaisesti siten, ettei elämänvaiheisiin tai ikään perustuva arviointi tosiasiallisesti rajoita vammaisten henkilöiden oikeutta sopimuksen edellyttämiin erityispalveluihin ja että mahdolliset rajaavat tulkintakäytännöt korjataan viipymättä.”

Se on tärkeätä, että me saataisiin maanlaajuisesti hyvinvointialueille hyvin yhtenäinen käytäntö. Jo kunta-aikaan meillä oli haasteita siinä, että eri kunnat tulkitsivat palveluita eri tavalla ja myös taloustilanteensa mukaan mahdollistivat eri palveluihin pääsyä.

Meidän eduskunnan ihmisoikeusverkosto kuuli eri ikääntyneitä vähemmistöjä. Siellä oli sukupuoli-, seksuaalivähemmistöjä, romaneja, saamelaisia, vammaisia henkilöitä ja vieraskielisiä vanhuksia. Se yksi seikka, joka tästä tapaamisesta tai tilaisuudesta nousi esiin, oli se, että jos useampi tällainen päällekkäinen vähemmistöstatus osuu yhdelle ihmiselle, niin silloin se asema ja palveluiden saanti on yleensä vielä vaikeampaa ja heikompaa. Ikääntyneissäkin on monta sellaista erityisryhmää, joihin meidän palveluissa ei ehkä olla vielä niin varautuneita ja joissa ei olla niin osaavia.

On hyvä, että sitten kun tämä lainsäädäntö tulee, niin tätä käytäntöä seurataan tarkkaan ja katsotaan, että palvelun tarve oikeasti voitaisiin täyttää, miten tämä arjen sujuvuus menee ja että ihmisarvoinen arki ja oikeudenmukaisuuden kulttuuri toteutuisivat.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén.

20.33 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä täsmentää, minkä takia tämä hallituksen esitys on juuri tässä ajassa hyvin ongelmallinen.

Hallitus teki jo ensimmäiset muutokset tämän vuoden alussa voimaan tulleeseen vammaispalvelulakiin, jolla ohjattiin ensisijaisesti vammaisia sosiaalihuoltolain piiriin. Mitä tarkoittaa sosiaalihuoltolain piiri? Se tarkoittaa niitten palveluitten piiriä, missä me kaikki muutkin ihmiset olemme, ja mitkä maksavat. Nyt aikaisemmin siinä Marinin hallituksen esityksessä oli vahvemmin subjektiiviset oikeudet eli vammaispalvelulain piirissä olevat palvelut. Ja mikä ero näillä sitten on? Nämä palvelut ovat vammaisille lähtökohtaisesti ilmaisia. Tämä nyanssi on johtanut siihen, että hyvinvointialueet ovat alkaneet soveltaa lakia niin, että aika monia vammaisia, jotka ennen ovat olleet siellä vammaispalvelulain piirissä, on yhtäkkiä alettukin siirtämään sinne sosiaalihuoltolain piiriin. Heidän palveluitaan on heikennetty. Tästä lähtökohdasta nyt, kun hallitus tekee vielä tämän elämänvaiherajauksen, se vielä entisestään siirtää ihmisiä ja erityisesti ikäihmisiä sinne sosiaalihuoltolain piiriin. Sieltä nousee se aito huoli, että jos olet vammainen, joka on ikääntynyt, niin toteutuvatko sinun vammaispalveluihisi liittyvät oikeudet. Tähän kysymykseen en ole saanut missään vaiheessa vastausta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

Ihan täällä valiokunnan mietinnössä nostetaan tämä ihan sama huoli, minkä itse nostin esille. Sivulla 7 nostetaan esille: ”Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nostettiin esille erilaisia huolia uuden jo voimaan tulleen vammaispalvelulain toimeenpanoon liittyen. Tuotiin muun muassa esille, että lain voimaantulon myötä hyvinvointialueet painottavat vahvasti sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden ensisijaisuutta.” Sivulla 8 sitten valiokunta itse päätyi toteamaan: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunta viittaa edellä todettuihin eduskunnan antamiin lausuntoihin sekä aiempaan mietintöönsä ja korostaa, että sekä voimassa olevan lainsäädännön että nyt käsiteltävänä olevan lainmuutoksen toimeenpanoa tulee ohjata niin, että vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeudet ja oikeus palveluihin tosiasiallisesti toteutuvat.”

Ajattelenkin, että se, mikä tässä on kriittisintä, on se, että vaikka valiokunta tiesi, kuinka vaikea tilanne tällä hetkellä tämän voimassa olevan lain osalta on jo toimeenpanossa, niin silti lähdettiin tekemään uudenlaista soveltamisalaa, joka kaventaa vammaisten ihmisten oikeuksia entisestään. Tämä on erittäin väärä suunta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

20.36 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomi ottaa tällä lakiesityksellä tietoisesti erilaisen suunnan kuin useat naapurimaamme. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on asetettu selkeät ikärajat heidän vammaispalvelulaissaan. Meillä tämä elämänvaiherajaus toimii eri tavalla. Hallituksen esityksen ja valiokunnan mietinnönkin pohjalta todetaan, että ketään ei suljeta pois iän perusteella vaan elämänvaihe toimii nimenomaan työkaluna erottaa tavanomainen tuen tarve sellaisesta, joka johtuu vammasta ja jota varten tämä erityislaki on olemassa. Juuri tämä on toisaalta tämän esityksen vahvuus. Se ei kavenna oikeuksia, se noudattaa sitä lain tarkoitusta ja parantaa sen yhdenmukaista soveltamista. Siinähan, kun elämänvaihe muuttuu ikääntymisen myötä toiseksi, niin siellä huomioidaan yksilökohtaisesti myös näitten palveluiden jatkuvuus, ja tämä on sinne kirjattu.

Asiantuntijakuulemisessakin useat tahot korostivat, että esitys selkeyttää rajapintaa yleisten palveluiden ja vammaispalveluiden välillä ja sitä kautta vahvistaa oikeusturvaa ja parantaa etenkin vammaisten lasten, nuorten ja ikäihmisten asemaa.

Edustaja Forsgrén toi tämän taloudellisen puolen esille, mutta kun tätä vammaispalvelulakia tällä hallituskaudella ensimmäisen kerran lähdettiin muuttamaan, niin erityisesti huoli oli siitä, riittävätkö työvoima ja palvelut, jos tämä vammaispalvelulain soveltamisala kasvaa liian laajaksi. Nyt näillä useammalla lakiesityksillä sitä on rajattu, ja toivottavasti nyt tämä on selkeä kokonaisuus, millä voidaan mennä eteenpäin. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén.

20.39 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelen, että yksi keskeinen ongelma on se, että hallituksen omat tavoitteet lakiesityksen osalta eivät toteudu. On nostettu hallituspuolueen edustajan suulla se, että osa asiantuntijoista näki tämän elämäntaparakjauksen mahdollisena. Näin on. Se oli aika pieni joukko, mutta muutama. Mutta hekin nostivat esille sen, että se hallituksen tavoite ei toteudu johtuen siitä, että se lainsäädäntö on niin epätarkka ja monitulkintainen, mikä juuri johtaa siihen, että hyvinvointialueilla tullaan tulkitsemaan sitä lainsäädäntöä hyvin eri tavalla, mikä tulee nostamaan sitä riskiä, mikä tällä hetkellä on jo hyvinvointialueilla eli vammaisten ihmisten tasa-arvo ei alueelli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2025 vp

sesti toteudu. Elikkä tulee lisääntymään tilanteet, missä ihan samalla tavalla vammautunut ihminen saa toiselta hyvinvointialueelta paljon paremmat palvelut kuin toiselta hyvinvointialueelta, josta ei luultavasti tule saamaan vammaispalvelulain piirissä olevia palveluita ollenkaan, ja tämä johtuu siitä, että meillä hyvinvointialueet ovat hyvin erilaisessa taloustilanteessa ja tässä hallituksen esityksessä, joka tuli tämän vuoden alusta voimaan, näitä vammaisten ihmisten subjektiivisia oikeuksia ei ole kirjattu tarpeeksi tarkasti lainsäädäntöön, mikä mahdollistaa sitten hyvinvointialueille liian laajaa tulkintaa.

Tämä tulee johtamaan myös siihen, että me tullaan näkemään seuraavan kymmenen vuoden aikana sellaiset oikeustaistelut meidän hallinto-oikeudessa, missä me tullaan näkemään, mikä on sitten se vammaisten ihmisten oikeus tietynlaiseen palvelutasoon. Tämä on todella epäreilua, että yksittäiset vammaiset ihmiset joutuvat haastamaan hyvinvointialueita oikeuteen, jotta he pystyvät varmistamaan heille kuuluvat oikeudet. Tämä on erittäin huolestuttava suunta, koska YK:n vammaissopimus lähtee juuri siitä ajatuksesta, että ne vammaisten ihmisten oikeudet ovat subjektiivisia eli yksilöllisiä. Heillä pitää olla lainsäädännön tasolla oikeus niihin vammaisille kuuluviin palveluihin, ja nyt hallitus kaventaa lainsäädännön nojalla tätä oikeutta ja vielä tekee siitä lainsäädännöstä epäselvempää, mikä johtaa siihen, että on myös epävarmempaa, miten se oikeus tosiasiallisesti toteutuu. Erittäin huolestuttava suunta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto.

20.41 Pinja Perholehto sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ei ole tarkoitukseni pitkittää keskustelua täällä, kollegat ovat käyttäneet erinomaisia puheenvuoroja. Mutta tässä muutamassa puheenvuorossa sivuttiin hyvinvointialueiden taloudellista tilannetta ja myös sitä, että tähän hallituksen esitykseen itseensä on sisälle kirjoitettu kuitenkin tavoite saavuttaa reilun 20 miljoonan euron säästöt.

Varmasti on niin, että kun nähdään jo nyt, että aika vähän aikaa vasta voimassa ollut vammaispalvelulaki on osoittautunut vähintäänkin haasteelliseksi ja kun tähän yhdistetään hyvinvointialueiden kiristynvä tilanne ja se, että tätä hallituksen esitystä tultaisiin toteuttamaan tilanteessa, jossa sillä nimenomaisesti pitää saada aikaan myös 20 miljoonaa euroa lisäsäästöjä, niin minusta on aika perusteltua kantaa huolta siitä, että etenkin tämä elämänvaihesäännös tultaisiin tulkitsemaan sillä tavalla, että tosiasiallisesti nimenomaan se yksilöllinen oikeus tulla kohdatuksi ja oikeus saada palveluita tämän vammaispalvelulain mukaisesti ei välttämättä siellä toteudu. Viimeksi eilen kävin keskustelua kuulovammaisen nuoren kanssa, joka sanoi nimenomaisesti, että hän ei ole enää vastaavia palveluita omalta hyvinvointialueeltaan saanut. Kuten edustaja Forsgrén tässä aiemmin puheenvuorossaan kertoi, niin moni on tullut sieltä lain piiristä toisen lain kautta palveltavaksi, mikä on sitten aiheuttanut sen, että joko palvelua on vähemmän saatavilla tai se on esimerkiksi henkilölle itselleen maksullista.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.